

З початку фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів стрімко зростають: якщо у 2014 році їх обсяг становив 68,6 млрд. грн., то за п'ять років, очікується, що зростуть майже в 4 рази та за підсумками 2019 року складатимуть 267 млрд. грн. [4]

Однак слід констатувати, що загалом в Україні процес формування територіальних громад ще далекий до завершення. Тільки 8 областей мають затверджені перспективні плани формування територій громад, які покривають 100% їх території. Однак і ці плани потребують коригування.

Негативним чинником процесу децентралізації є створення малолюдних громад. Майже 37% ОТГ України налічують менш як 5 тис. осіб, що, по-перше, не відповідає розрахунковим нормам щодо кількості населення, по-друге, ставить під сумнів їхню фінансову самодостатність і доцільність децентралізації загалом [2].

На відміну від досвіду попередніх реформ, нинішній процес децентралізації виграє від виключно тісної співпраці з міжнародними партнерами. До країн, які найбільше підтримують децентралізацію в Україні, належать Німеччина, Швеція, Канада, Польща та Швейцарія. Сполучені Штати запустили два власні багатомільйонні проекти на підтримку децентралізації під аббревіатурами «PULSE» (Політика для місцевого самоврядування України) і «DOBRE» (Децентралізація, що забезпечує найкращі результати та ефективність). Загалом західні донори виділили на сьогоднішній день понад 250 мільйонів євро на українську децентралізацію і пов'язані з нею реформи [7].

В результаті децентралізації, яка зараз проводиться, спостерігається поживлення економічної активності на місцевому рівні, у сфері обслуговування створюються робочі місця, які раніше не були характерні для сільської місцевості, реалізуються соціальні та інфраструктурні проекти. Реформа децентралізації сприяє якісному покращенню життєвого середовища для мешканців громад, створенню реальних умов для всебічного розвитку територій та людських ресурсів, формування засад дієвого місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. 15 питань та відповідей про децентралізацію в Україні // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://businessviews.com.ua/ru/strategies/id/decentralizacija-1622/>
2. Барановський М.О. Адміністративно-територіальна реформа в Україні: чи є реальні успіхи у фінансовій діяльності територіальних громад? // Науковий вісник Херсонського державного університету, 2019. – С.9-15.
3. В 2020 году во всех регионах Украины будут сформированы громады // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://kharkivoda.gov.ua/ru/news/100680?sv>
4. В Україні створено понад 1000 ОТГ // Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/v-ukrayini-stvoreno-ponad-1000-otg/>
5. Децентралізація в Україні та її вплив на соціально-економічний розвиток територій: методичні підходи та результати оцінювання: наукова доповідь / наук. ред. д.е.н., проф. Сторонянської І.З. – Львів: ІД НАНУ, 2018. – 144 с.
6. Олійник, Я.Б., Остапенко, П.О. Формування спроможних територіальних громад в Україні: переваги, ризики, загрози // Український географічний журнал. Випуск 4, 2016 . - С. 37–43.
7. Романова В., Ульманд А. Реформа децентрализации в Украине с 2014 года: первые достижения и будущие вызовы // Идеология і політика, № 3 (14). - 2019. - С.148-169.

Балабан Зоряна

Науковий керівник – проф. Заставецька Леся

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ, ОБСЯГІВ ТА НАПРЯМІВ ТРУДОВИХ МІГРАЦІЙ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ВПРОДОВЖ 2008-2019 РР.

Соціально-економічні трансформації в Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ століття, а також перехід до ринкової системи господарювання, привели до розшарування населення і загострення матеріальних проблем значного числа домогосподарств, які намагаються використовувати різні можливості для задоволення своїх потреб. Одним з ефективних способів підвищення матеріального забезпечення населення стала трудова міграція.

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Для проведення дослідження і виявлення обсягів трудових міграцій українців за межі країни було використано статистичні дані Державної служби статистики України за період 2008-2019 роки. Екстраполяція отриманих результатів на все населення дала змогу оцінити чисельність трудових мігрантів, тобто громадян, які хоча б раз упродовж досліджуваного періоду виїжджали за кордон з метою працевлаштування або працювали за кордоном на вказаний момент. За підрахунками 2001 р. за межами України працювало понад 2,3 – 2,7 млн. осіб, або понад 10% працездатного населення країни. В 2008 р. було виявлено 1,5 млн. трудових мігрантів, які були працевлаштовані за кордоном, або 5,1% від працездатного населення. Вже у 2012 р. цей показник становив 1,2 млн. осіб. Окремо варто звернути увагу на частку осіб працездатного віку серед загальної кількості трудових мігрантів (тобто осіб у віці 15-70 років) - 3,4%. За даними 2019 р. їхня чисельність зросла до 1,3 млн. осіб, а частка в населенні відповідного віку до 4,5% (в дослідженні не підраховувалась частка від населення тимчасово окупованих територій).

Демографічні та соціологічні обстеження, які проводились в Україні в 2008-2019 роках, дають можливість з'ясувати якісні характеристики трудової міграції з України, а також, завдяки їх періодичному проведенню по всій території країни, тенденції її розвитку.

Аналіз статистичних даних свідчить про те, що основними країнами призначення українських працівників-мігрантів є сусідні країни – Росія, Польща, Чехія, Угорщина, а також країни Південної Європи (Італія, Іспанія, Португалія). Порівняння результатів 2008, 2012 та 2019 років показує, що поступово розподіл мігрантів за країнами призначення змінювався: частка Росії скорочувалася, а європейських країн, передусім Польщі, зростала (рис. 1). Саме Польща на сьогодні є основною країною призначення трудових мігрантів з України, що обумовлено потребами ринку праці країни, сприятливим для тимчасового (до 6 місяців упродовж року) працевлаштування іноземців законодавством, територіальною та культурною близькістю.

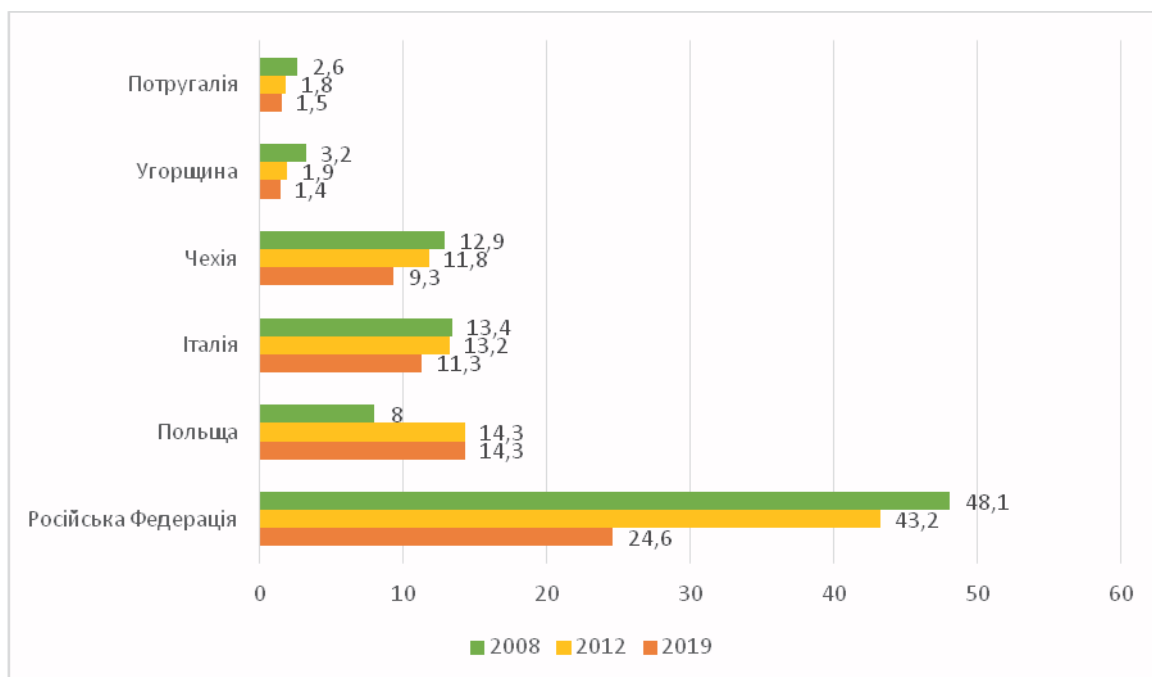

Рис. 1. Частка трудових мігрантів-українців у окремих країнах Європи у 2008, 2012 та 2019 рр. (побудовано автором за джерелом: [1])

За даними 2019 р. понад 2/3 від усієї чисельності мігрантів становили – чоловіки (71,4%), що в цілому відповідає результатам попередніх обстежень (2001 р. – 69,2%, 2008 р. – 62,3%, 2012 р. – 65,6%), однак свідчить про деяке збільшення чоловічої міграції. Дослідження особливостей формування трудових міграційних потоків з України в останні роки, дають підстави стверджувати, що збільшення частки чоловіків пов'язане не лише із потребами ринку

праці країн призначення (будівництво, транспорт), а й виїздом за кордон внаслідок воєнних дій на Сході України [2].

За віковими групами мігранти-чоловіки розподілені в цілому рівномірно з деяким переважанням осіб у віці 40 – 49 років (24%). Разом з тим жінки починають виїжджати на роботу за кордон пізніше за чоловіків, проте продовжують працювати за межами України навіть досягнувши передпенсійного чи й пенсійного віку. Більшість жінок, які мігрують в пошуках роботи за кордон - старші 40 років, а третина з них – старші 50 років.

Трудова міграція нерівномірно охопила територію країни. За даними 2019 р. 69,4% тих, хто виїжджав на роботу за кордон, рекрутувалися з числа мешканців західних областей. Це дещо менше, ніж в 2012 р., коли вони становили 72,4%. Частка вихідців із цього регіону скоротилася за рахунок жителів центральної частини країни, які становили 9,2% мігрантів, тоді як в 2012 р. їх налічувалось лише 3%. Вихідців з Півдня в 2019 р. було 8,6%, Сходу – 6,8%, Півночі – 6% [1].

В оцінці наслідків трудової міграції для України найважливішим компонентом є настрої щодо повернення та їх реалізація. Якщо тимчасова відсутність має позитивні і негативні наслідки, то виїзд з України назавжди – майже виключно негативні. І в цьому контексті дуже оптимістичним видається бажання 65 % потенційних трудових мігрантів повернутися до України навіть за наявності за кордоном постійної роботи. Безперечно, наміри можуть змінитися, але і настрої тих 23 %, хто волів би не повертатися, також не обов'язково реалізуються. Враховуючи, що 41 % українських трудових мігрантів у 2015–2017 рр. молодші за 35 років і тільки 20 % старші за 50, неминучими наслідками масштабного впливу економічно активного населення стануть:

- 1) дефіцит робочої сили за окремими професіями, особливо за робочими, який спочатку охопить місцеві ринки праці, а потім створить загальнодержавний трудовий колапс;
- 2) поглибитися явище демографічного старіння, а отже, і збільшення навантаження на працююче населення;
- 3) посилення демографічної кризи, темпи якої вже впродовж 25 років є найвищими в Європі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зовнішня трудова міграція населення України (за результатами модульного вибіркового обстеження) / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/bl_ztmz-2017.zip
2. Лібанова Е. М. Зовнішні трудові міграції Українців: масштаби, причини, наслідки // Демографія та соціальна економіка. – 2018.- № 2 (33). – С. 10–26.
3. Перехід на ринок праці молоді України: результати міжнародного дослідження «School-to-work transition surveys» в Україні у 2013 та 2015 роках / Елла Лібанова, Олександр Цимбал, Олег Ярош та Лариса Лісогор; Міжнародне бюро праці. – Женева, МОП, 2016. –123 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.idss.org.ua/monografii/2016_Zvit_rynok_pratsi.pdf
4. Chmielewska I., Dobroczycki G., Puzynkiewicz J. A new wave of Ukrainian migration to Poland. Central European Financial Observer.eu [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://financialobserver.eu/poland/a-new-wave-of-ukrainian-migration-to-poland>

Тарчинець Ангеліна

Науковий керівник – доц. Дем'янчук Петро

АНАЛІЗ І ОЦІНКА МЕДИКО-ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Закарпатська область у медико-демографічному відношенні є порівняно благополучним регіоном України. Зниження чисельності населення тут почалося пізніше, ніж в цілому по Україні і відбувається не такими швидкими темпами.

За даними Головного управління статистики [5] області проживає 1 256 802 населення (це 92 % від кількості населення, яке проживало в області у 2015 році). За його кількістю область серед інших регіонів займає 17-е місце, а за щільністю населення (97 осіб на 1 км²